

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: 4. Del : 1856-82

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "4. Del : 1856-82", i Heiberg, Johanne Luise: *4. Del : 1856-82*, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 205. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-heibfr07val-shoot-idm139968709954336.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: 4. Del : 1856-82

MIN 70-AARIGE FØDSELSDAG.

"At sige Verden ret Farvel
I Livets Gry og Livets Kvæld
Er lige tungt at nemme."

Faa Dage efter at jeg den 16de November 1882 udgav min Bog om P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg, fyldte jeg den 22de November mit 70de Aar. Jeg skulde nu altsaa være en gammel Matrone, saa vanskeligt det end faldt mig at tænke og at føle dette, thi Blodet flød endnu varmt i mine Aarer. Min Ryg var ikke bøiet, min Gang var endnu let, mine Øine stærke, min Hørelse usvækket, mine aandelige Evner endnu modtagelige for Alt, hvad der bevægede sig saa vel i Samtiden som i min snævrere Kreds. Under disse Omstændigheder er det helt vanskeligt at føle sig i Oldingealderen udadtil - men indadtil, ja det er en helt anden Sag. Sørgeligt vilde det være, om ikke Alderen bragte os Goder, vi paa ingen Maade vilde undvære. Vore Lidenskaber, vor Ærgjærighed, vor Forfængelighed ere afblegede, og vi begjære mindre og mindre for os selv; kun Fædrelandets, vore Venners, vore Børns Skjæbne sætter endnu vore Forhaabninger i stærk Bevægelse. Har Ungdommen sine Kampe, da vide I Ældre, at Alderdommen har sine, idet man gjerne vil ende saa færdig som muligt for at kunne indgaa til et høiere Liv og aflægge alle de Slagger, der endnu hænge ved os. Men ak, Kampen er haard og Udbyttet ofte ringe. Det er ikke saa let at blive gammel, især naar Blodet endnu er varmt. Den norske Digter Welhaven sagde ofte i sine sidste tunge, lidelsesfulde Aar: "Ak, hvem der, inden Enden kommer, kunde blive en blid Mand!" Hvor ofte har ikke ogsaa jeg udtalt dette Ønske! Hvor ofte har jeg kæmpet for i Stilhed og Taalmodighed at vente min Tid ud! De Faa, der endnu følge En paa Veien, blive færre og færre Dag for Dag. Hvert Aar binder man Kranse til den trange, sidste Bolig, der skal indeslutte en kjær Ven eller Veninde, og ideligt siges der: Farvel! Farvel! Færdsejen om En tager af, og man forundres over endnu at staa der, forundres over at være blevet saa gammel, thi "es brauset noch immer" i Sjælens Dyb. Man kan endnu sværme, ikke for en friseret Herre, men ved Tanken om den evige Skjønhed. Jeg drømmer endnu ofte, at jeg er ung, glædestraalende, fjerlet. Jeg vaagner da op saa glad. Ak, om det var en Opvaagnen i det Land, hvor der er Sandhed, Skjønhed, Harmoni! Men endnu ere vi paa Reisen, og vi vide ikke, hvad Dag vi lande. Man hører ofte sige: Det Bedste ved at reise er at komme hjem. Ja, hjem til sine Ønskers Maal, sine Længsles Paradis. Hvor har jeg dog fra min tidligste Barndom længtes efter dette Hjem. Ak 206 ja! jeg gjør Biskop Mynsters Ord i hans Livs Meddelelser til mine, naar han siger: "Jeg veed ikke, hvad der gyder nogle Draaber Malurt i ethvert af vore Glædesbægere, en Længsel, som alle dette Livs Goder ikke kunne tilfredsstille." Han erklærer, at han aldrig var blevet fortrolig med Livet; det havde altid haft noget Fremmed for ham, og der havde været en Hjemve i ham, som stundede hen til bedre Kyster. En Gammels Tanker bør vel især dreie sig om de Ord: "Kom ihu, at du snart skal dø!" Og hvilken Ældres Tanker tvinges ikke ind herpaa? Men idet vi atter og atter tænke denne Tanke i Frygt og Bæven, tvinges tillige Tanken hen paa det Spørgsmaal til os selv: Lever du et saadant Liv, at din Dør kan blive et nyt Liv? Snart haabe vi dette, snart bøie vi Hovedet i Ydmyghed og sige: Jeg har Intet at støtte mig til undtagen Naaden.

Min Alderdom er nu stille og uden haarde Tryk. Gud og Mennesker have være gode imod mig. Jeg har ikke i de sildige Aar levet ensom og forladt. Trofaste Venner hjalp mig og delte mine Glæder og Sorger; hjalp mig, hvor det stod i deres Magt. De tre Børn, Gud sendte til mig ensomme, have udgjort min Glæde og Opmuntring og bidraget til, at jeg ikke visnede hen. Ak, mine tre søde Børn, hvor ofte har ikke deres Latter, deres Kjærlighed holdt mit Sind oppe og gjort mig modtagelig for Sollyset her i denne Verden. Hvor ofte har jeg ikke takket Gud for, at han sendte mig dem. Jeg veed, at naar jeg længst er borte, ville deres Tanker ofte dvæle ved vort lykkelige Samliv og savne den Pleiemoder, hvis Glæde de vare.

Jeg havde helst ønsket, at min 70aarige Fødselsdag skulde gaa hen i Stilhed, og jeg havde derfor ikke omtalt Dagen for Nogen, i den sikre Tro, at den ogsaa vilde være glemt af Andre, og i mit Hjem var ingen særlig Fest beredt; vel havde en af mine Døtre Dagen iforvejen hørt nogle ubestemte Rygter om, at flere af Theatrets Personale vilde aflægge mig et Besøg, men jeg tænkte ikke videre derpaa. Jeg blev derfor høist forundret, da jeg i den tidlige Morgen blev vækket af kjærlige Breve og Blomster fra mange Venner, ja selv fra halvglemte Bekjendte. Opad Formiddagen kom en Deputation af sex af de ældste Kunstnere fra det kongelige Theater og bragte mig i Personalets Navn en Brosche af Guld i Form af en Laurbærgren, der slynger sig om et Musahoved. Naalen laa paa en overmaade smuk Pude, helt over bestrøet med levende Blomster. Ved Gavens Overlevering traadte en af Kunstnerne frem og holdt følgende Tale:

"Vi komme Fru Etatsraadinde, for paa det kongelige Theaterpersonales Vegne, at bringe Dem vore hjerteligste Lykønskninger i Anledning af Deres Fødselsdag.

Personalet har tillige følt en levende Trang til at benytte denne 207 Leilighed, til at udtale for Dem vor inderlige Tak og vor dybeste Anerkjendelse, for Alt hvad De ved Deres Genie, ved Deres eminente Begavelse som scenisk Kunstnerinde, - ved Deres udmærkede Ledelse af Sceneinstructionen og Deres hele kunstneriske Virksomhed - har udrettet til Hæder og Ære og til at kaste Glans over den Stand, den Scene og

den Kunst, som ogsaa vi have viet vore Kræfter, og som ogsaa vi elske af vort hele Hjerte. - Vi føle tilfulde at det skyldes de store Navne vort Theaters Historie har at opvise, at den dramatiske Kunst indtager en saa høj Plads i vort Folks aandelige Interesser, og at det ansees for en æret og agtet Stilling i Samfundet at være Medlem af det kongelige Theater.

Vi ville hertil endnu gjerne føie en Tak af en mere privat Natur, men ikke mindre varmt følt, - en Tak Fru Etatsraadinde, fordi De - medens De færdedes iblandt os - altid optraadte som den elskværdigste og velvilligste Collega, - altid beredvillig til at raade og vejlede, til at opmuntre og støtte enhver ærlig Stræben, der havde Sandhed og Skjønhed i Kunsten til Formaal.

Det er saaledes - som vi her kun meget ufuldkomment har formaaet at fremstille det - at Mindet om Dem Fru Etatsraadinde lever den Dag i Dag blandt det kongelige Theaters Personale og saaledes vil det sikkert vedblive at gaa i Arv fra Generation til Generation, saalænge der er dansk Skuespilkunst og Kunstnere, som ære og agte og med Stolthed see op til den danske Scenes store Traditioner og Minder, blandt hvilke Navnet Johanne Luise Heiberg altid vil indtage en fremragende Plads.

Det er som et Udtryk for disse Følelser, at Personalet beder Dem om at ville modtage denne Krands, som et beskedent Vidnesbyrd om vor dybeste Høiagtelse og Taknemmelighed."

Hvad der mest glædede mig i denne Henvendelse til mig, var Udtalelsen om min daglige private Færden ved Theatret i de mange Aar, jeg der havde levet og virket. Jeg fik altsaa her et Vidnesbyrd, efter saa mange Aars Forløb, der bekræfter, hvad mine Modstandere tidligere gjerne vilde have benegtet.

Senere paa Formiddagen kom en Deputation fra de danske Studenter. Atter her holdtes en Tale til mig, fuld af Varme og Anerkjendelse, om Betydningen af min Virksomhed i de mange Aar ved vort Theater.

Det var nu 40 Aar siden, at de danske Studenter efter Opførelsen af "Dina" 1842 bragte mig en Hilsen. Hin Aften, da de røde Fakler flammede mod den stjerneklare Himmel, medens de mange friske Mandsstemmer lode op til mig, baarne af H. Hertz's skjønneste Digt, hin Aften har altid staaet i min Erindring som et af mine skjønneste Minder. Hvor mange Aar jeg vil 208 komme til at mindes denne Formiddag, veed kun Han, der raader over Liv og Død. Men *Et veed jeg*, at de danske Studenter's Godhed imod mig 1842 og de danske Studenter's Godhed imod mig 1882 skal blive bevaret hos mig i et taknemmeligt Hjerte. De unge Studenterskarer har jeg altid betragtet med den varmeste Sympathi. Man har blandt dem en Følelse af det unge Liv i alle sine Forgørelser, som mig synes kun kan sammenlignes med den Følelse, man har om Foraaret, naar alt det Nye i Naturen pibler frem fra alle Kanter for at blomstre og udvikle sig til Liv og Glæde. Det er Forhaabningernes Tid. Saaledes med disse unge Mennesker, hvis Navne endnu ikke ere indskrevne i det offentlige Livs Gjerning. De komme fra de mange spredte Hjem. Hvor mange Forventninger ere ikke knyttede til dem for Forældrene, for Videnskaben, for Fædrelandet. De ere ligesom den frodige Underskov, der blomstrer op til Trøst for en Fremtid, naar de gamle Træer maa fældes. De ere Fædrelandets Haab. Hvem veed, hvilke aandelige Begavelser der her kunne skjule sig uden endnu at være kjendte af Verden. Mænd som Mynster, Grundtvig, Ørstederne, Oehlenschläger, Baggesen, Heiberg, Madvig, Martensen, Monrad*, alle disse vare ogsaa engang unge Studenter, som den store Sædemand strøede i den frodige Jordbund. De voxede op til Ære for Fædrelandet og forkyndte Verden udenom os, at det lille Danmark husede Aander, der vare jevnbyrdige med dem, den selv var stolt af. Men hvem vidste, hvem anede, da de som unge blandedes i Flokken, deres Fremtidsbetydning for os Alle. Se, derfor røres jeg altid ved at se en saadan Studenterskarer og tænker: Hvilke Kræfter ligge endnu skjulte i dette aandelige Samfund? Hvem af disse Unge skal voxer op til at forøge de store Træers Tal i Skoven?

Ogsaa indfandt sig hin Formiddag Cabinetssecretairen, sendt fra H. M. Kongen med Underretning om, at Hans Majestæt havde skjænket mig Fortjenstmedaillen i Guld.

Saa megen Ære og Godhed vistes mig altsaa endnu i min Alderdom. Ak, vi Mennesker ere nogle underlige Væsener. Jeg troede saa vist, at al Forfængelighed, al Ærgjerrighed var svækket og afbleget, alle Fremtidsforhaabninger her paa Jorden strøgne for bestandigt, og dog - og dog kunde jeg ikke andet hin Formiddag end glæde mig over det Ekko fra Fortiden, som her kom mig saa varmt imøde. Ja, jeg var glad, meget glad!

Og dog følte jeg ogsaa paa hin Dag et Stik i mit Hjerte, der tvang et dybt Suk frem. Blandt de Mange, der hilste paa mig, var ogsaa min mangeaarige, trofaste Ven, Biskop Martensen. Da han rakte mig Haanden og, idet han omfavned mig, udbrød: "Gud velsigne Dem!" brast den ellers kraftige * 209 Mand i Graad. Jeg studsede, thi det laa ikke for ham saaledes at lade sig overvælde af sin Følelse. Jeg saa heri et Tegn paa, at han var mærket ligesom de store gamle Træer i Skoven til snart at skulle vige for de yngre Skud ved hans Fod. Jeg gøs ved Tanken om dette nye Tab i den snævrere Vennekreds, der alt i Aarenes Løb var formindsket til saa faa. Min Følelse bedrog mig desværre ikke. Inden kort Tid ophørte han med at prædike i Kirken og forlod ikke mere sit Hjem. Snart blev han sengeliggende, og jeg besøgte ham ofte. Legemet's Svaghed kunde dog ikke kue den stærke Aand. Uforglemmelige ere for mig de Samtaler, som jeg her havde med ham. Men svagere og svagere saae jeg vel, at Legemet viste sig. "Jeg ønsker," sagde han en Gang, "at gaa ud som et

Lys for atter at tændes." Han var aldeles rørende i denne Tilstand, fuld af Taknemmelighed mod Gud og Menneskene. Kom man, lød ideligt fra hans Læber: "Tak! Tak, at De kommer!" Hans Hustru fortalte mig, at selv Folk, han ellers ikke brød sig om, modtog han nu med Glæde. En Helligdags Formiddag kom jeg til ham, medens Kirkeklokkerne ringede i Fruetaarn. "Hør, hvor deilig!" sagde han. "Jeg ligger her i stille Andagt og glæder mig ved Klokkeklangen." Midt i denne stille, milde, man kan gjerne sige glade Stemning, laa han og takkede Gud for al den Velsignelse, Han havde forundt ham i Livet. I disse Timer ved hans Dødsleie samtalede vi ogsaa om den nyere Tids Vantro, der virkede kuende paa saa Mange som og paa mig. Man har en lille Fugl, hvis Sangtoner man har oversat i Ord, der lyde saaledes: "Slid din Tid! Slid din Tid!" Det er Alt, hvad denne Visdom har at byde os. Slid din Tid uden Haab, uden Udsigt til en Fremtid, der kan løse og udvikle alle de Evner, alle de hernede begyndende Spirer i vor Sjæl, der ikke her ere komne til fuld Udvikling. Det er, ligesom om man om Efteraaret vilde kappe alle Toppene af Træer og Buske, hvori Foraaret alt ligger færdigt i Knopperne, og saaledes døde ethvert Fremtidshaab. Hvem kunde da glæde sig til en ny Sommer? I de nye Spirer, Fremtiden skal udfolde, deri ligger Haabet og Længslen efter det nye Liv, som giver det Nærværende Fylde. Alt, som mangler en Baggrund, er fladt, og hele denne Livsbetragtning uden Haab, uden Tro staar for mig som de chinesiske Billeder, hvis Farver vel kunne blænde og stikke i Øinene, men som ingen Sol, intet Perspektiv bringer Liv i. Den djævelske Veltalenhed rækker vel ikke vor Tro, men det foruroliger os dog, naar ellers kloge Mænd ville bevise os, at det er barnagtigt at tro paa, at der gives en Udødelighed for os Mennesker. Naar jeg bedrøvet udtalte min Sorg herover for Martensen, sagde han: "Alt dette lader jeg ligge bag mig og har Inet hermed at gjøre. Jeg holder mig til Christi Ord, og han har sagt efter sin Opstandelse: "*Jeg lever, og I skulle leve* ."" Mildt og sagtmodigt sagde han alt dette. Alle vi, der elskede ham, glædede os over den 210 Fredens Aand, der var udbredt over hans hele Væsen, og priste ham lykkelig ved saaledes at skilles fra sit virksomme Liv, glædede os over, at han stille og salig skulde slumre ind. Medens han saaledes laa hen, udkom 2den og 3die Del af hans Levnet. Man modtog Bogen med Beundring og Glæde og forbausedes over den Kraft, den Ungdom, der lyste ud af hver Linie. Men pris Ingen lykkelig, før Legemet er sænket i Graven. Lad det da storme og bruse over vore Ben, naar Aanden er paa Vei til et bedre Hjem. Men at slukkes stille som et Lys blev ham ikke forundt, thi ved de Anskuelser, han i Slutningen af sit Levnet udtalte om Sprogsagens Ordning i Slesvig efter vor første Krig, vakttes der i høi Grad Anstød. Hvad han her ytrede om vor formentlige Uret i Sagen, bedrøvede hans Venner og gjorde hans Uvenner rasende. En Storm i Pressen reiste sig nu mod den døende Mand, og man krævede, at han offentligt skulde tage sine Ord tilbage. Under dette Stormløb paa ham viste hans faste Character sig paany i al sin mandige Kraft. "Ikke et Ord tager jeg tilbage," sagde han en Dag til mig. "Jeg har i mange Aar betænkt denne Sag, og altid har det ligget mig paa Hjerte ikke at gaa bort, før disse mine Anskuelser bleve udtalte klart og bestemt. Nu staae de der og skulle blive staaende." En Dag sagde han til sin Hustru: "Jeg ofrer denne Storm imod mig neppe en Tanke; jeg gaar nu hen til et Sted, hvor jeg har ganske andre Ting at aflægge Regnskab for, end for hvad jeg har sagt om den ulykkelige, forfeilede Politik fra hine Aar." Men uagtet han vist fuldt ud mente, hvad han her ytrede, var hans milde, barnlige Sind, som i det sidste Aar i saa høi Grad havde baaret ham over Tanken om Døden, dog forrykket. Om Sagen selv tør og vil jeg ikke her dømme, men vist er det, at mangt et Ord, der da faldt, burde man have undset sig ved at udtale lige overfor en Mand, som i Kirken saa vel som i Litteraturen havde udfoldet en Virksomhed, hans Fædreland med Rette var stolt af. Martensen blev ved sit, hans Modstandere ved deres, indtil hans kraftige Sjæl slap Legemet. Fra dette Øieblik taug Alle som paa et givet Signal, og med dyb Ærefrygt og Ærbødighed sænkedes hans Lig i Graven. En saadan Kirkens Mand faar Danmark ikke saa snart igjen, og Digterens Ord i den skjønne Afskedssang ved hans Baare vare sande: "Dommerstolen stod nu ledig i Kirken."

Kun Faa forstaa det at blive gammel, at dø som Martensen. Da han følte, at den alvorlige Gjæst nærmede sig, var han beredt, og han døde i Stilhed, i Ydmyghed og i glad forhaabningsfuld Tro. Han var nu færdig til Bortreisen, og hans Liv var sluttet.

Saa lad da nu ogsaa mig slutte; det er paa Tide. Meget har jeg meddelt i disse mine Erindringer, maaske altfor meget, men hvor aabenhjertig man end er i sine Meddelelser, der bliver dog altid hos ethvert alvorligt 211 Menneske en hemmelig Historie imellem Gud og Ens Hjerte, der ikke lader sig meddele.

Saa gaa da nu ud i Verden, alle I Tanker, Anskuelser. Domme, som jeg her har udtalt. Glæd Nogle, forarg Andre. Men enten I modtages med Behag eller med Mishag, Et haaber jeg, at man vil finde, at her har et Menneske talt, der har stræbt efter Sandheden, der ærlig har lidt og stridt for at udvikle de Evner, et naadigt Forsyn betroede hende. Mit Haab er, at der engang vil kunne siges til mig: "Du var tro med det Lidet, dig skal gives Mere."